

Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Okuma Stratejileri

Selim ÖZTÜRK^a

Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Mehtap GÜNEŞ ÖZDEN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, Türkiye

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ortaokul altıncı sınıf öğrencilerinin kullandıkları okuma stratejilerini ortaya çıkarmaktır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim kullanılmıştır. Olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara ilişkin araştırmalarda kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 72). Araştırmada açık uçlu yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

Bu amaçla İstanbul ili Sancaktepe ilçesindeki bir imam hatip ortaokulunda öğrenim görmekte olan 28 altıncı sınıf öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi türlerinden kategorisel analiz kullanılmıştır. Çalışmada ortaokul altıncı sınıf öğrencilerinin okuma sürecinde kullandıkları stratejiler ortaya çıkarılmıştır. Araştırma sonucunda ders kitaplarında öğrencilerin seviyelerine uygun ve ilgilerini çekecek metinlerin yer alması, ilgi çekici görsellere yer verilmesi, okullarda uygun okuma ortamları oluşturulması, öğrencilerin okuma konusunda motive edilmeleri gibi öneriler getirilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin ve anne babaların çocukların okuma alışkanlığı kazanmaları ve bu alışkanlığı devam ettirmeleri için çocukların kitaplarla ilgili düşünce ve yorumlarını dinlemeleri, okuma alışkanlıklarını destekleyici cümleler kurmaları önerisi getirilmiştir.

Çalışmada İstanbul Sancaktepe'de bir imam hatip ortaokulunda okuyan 28 altıncı sınıf öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Veri analizi tekniği olarak betimleyici analiz kullanılmıştır. Sonuçlar, öğrencilerin okuma sürecinde kullandıkları okuma stratejilerini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, okuma eğitimi, okuma stratejileri.

^a**Sorumlu Yazar:** Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, Türkiye, E-mail: selimozturk1987@gmail.com
Atf: Öztürk, S. & Güneş Özden, M. (2019). Ortaokul 6. Sınıf öğrencilerinin kullandıkları okuma stratejileri. *Istanbul Sabahattin Zaim University Journal of Education*, 1(1), 99-132.

Reading Strategies Used By Secondary School Sixth Graders

Selim OZTURK^a

Ministry of National Education, Istanbul, Turkey

Dr. Mehtap GUNES OZDEN

Canakkale Onsekiz Mart University, Canakkale, Turkey

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine which reading strategies the sixth grade students of secondary school use. The study was performed with phenomenology which is a qualitative pattern. Phenomenology pattern is used for studies which we are aware of but we don't have any intimate and in depth information about them. At the study, open ended semi-structured interview forms were used.

For this purpose, semi-structured interview was held with twenty eight, 6th class students who were studying an imam hatip secondary school in İstanbul. Categorical analysis which is a type of content analysis type was used to analyze the data. The result revealed the reading strategies used by students in the reading process. At the end of the study, some suggestions were produced such as school books including suitable for students' level and gripping passages, giving place to interesting visuals, setting suitable reading places at schools and motivating students to read. In addition, teachers' and parents' making reading a habit and to continue their reading habits by asking questions about book and supporting sentences using for their children aware also recommended.

In this study, semi-structured interview was held with thirty eight 6th class students who are studying in a imam hatip secondary school in Sancaktepe, İstanbul. Descriptive analysis was conducted as a data analysis technique. The results revealed the reading strategies used by students in the reading process.

Keywords: Turkish education, reading education, reading strategies.

^aCorresponding Autor: Ministry of Education, Istanbul, Turkey, E-mail: selimozturk1987@gmail.com

To cite this article: Ozturk, S. & Gunes Ozden, M. (2019). Readings strategies used by secondary school sixth graders. *Istanbul Sabahattin Zaim University Journal of Education*, 1(1), 99-132.

Extended Abstract

Introduction

Language skills consist of, in order of acquisition, listening, speaking, reading and writing. While speaking and writing are productive skills, listening and reading are receptive ones. Stating that lacking one or several of these skills, Doğan (2011: 4) states that one cannot be said to have entirely acquired the target language, and also states that language is a whole set of these four skills.

Whereas listening and speaking, within the four basic language skills, can be acquired up to a specific point of level without education, reading and writing skills can be acquired with education (Belet and Yaşar, 2007). That's why school is expected to get the students mentally ready for reading. Consisting of learning, searching, evaluating, discussing and critical thinking, reading skill enables students to come across with new information, issues, situations and experiences by obtaining different resources (MEB, 2006).

The strategies of better readers while reading a text are generally evaluated into 3 categories; pre-reading strategies, while-reading strategies and post-reading strategies.

Pre-reading strategies consist of preparation and planning to read (Güneş, 2014: 146). Establishing the purpose at this stage, good readers specify the type of the text over the title and images, and they skim over the text by using their prior knowledge. They question themselves upon what they have already known about the subject, and also which terms or vocabularies look familiar to them (Akyol, 2014). To the constructivist approach, comprehending, picturing and applying trainings are used while reading the text (Güneş, 2014). Interacting with the author, in his mind does the reader reconstruct what the author really means. Checking whether he has reached the objectives of reading, the reader may change the objective of reading if necessary (Akyol, 2014). Post-reading strategies are related with the ultimate degree of understanding the text correctly, that of reaching the objectives and that of evaluating his guesses about the

text (Karatay, 2014). At this stage, the good readers question their objectives for reading, summarize and criticize the text, combine his previous knowledge with the new information, and finally use these new strategies to keep these new information in mind (Arıcı, 2012).

This research is thought to be beneficial to improve and use reading comprehension skills effectively. Also, in this research, it is aimed to bring out the reading skills of the primary school students and to make a significant contribution to reading training by the help of the research findings.

Method

This research is made upon with a qualitative perspective, and phenomenological method is used. Since it is applied in a natural environment, qualitative research method is appropriate to figure out, give meaning to and make reasonable interpretations about experiences (Yaman, 2010: 552). To Yıldırım and Şimşek (2011), the Phenomenological Method is based on facts which we are aware of, however, not within a deep and detailed understanding. The method is a research method that gives us a chance to deeply evaluate the facts which we are actually aware of, but cannot produce explicit statements based on scientific findings when we try to explain (Yaman, 2010: 552).

Findings and Discussion

The answers, which students gave to the reading strategies that they use while reading a text, are evaluated in three main themes: strategies for pre-reading, strategies for while-reading and strategies for post-reading. These answers are also categorized into sub-themes. Main themes and sub-themes are:

Table 1. Reading Strategies Used by Secondary School Sixth Graders

Themes and Codes	
------------------	--

<p>1. Theme: Pre-reading 1.1. Mental Codes 1.2. Physical Codes 1.3. Environment-Related Codes</p>	<p>1.1. Mental Codes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analysing the images (13) • Analysing the back cover letters (9) • Assumption from the title (6) • Text assumption from the title (6) • Analysing the title/book name (5) • Analysing the content (5) • Watching the film of the book (if available) (2) • Subject assumption from the author (1) <p>1.2. Physical Codes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reading position (8) • Searching about the author (6) • Checking the bibliography (4) • Material preparation (2) • Checking the publishing house (2) • Checking the cover (1) • Searching about the book (1) • Getting information from the other readers (1) <p>1.3. Environment-related Codes</p> <ul style="list-style-type: none"> • A quiet environment (26) • Light balance (4) • A comfortable environment (4) • Reading under a tree (1) • Eliminating the distractions (1) • A warm place (1)
<p>2. Theme: While Reading 2.1. Physical Codes 2.2 Reading Type Codes 2.3 Taking Notes/Research Codes 2.4. In Text Codes</p>	<p>2.1. Mental Codes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Critical thinking (6) • Imagine (4) • Visual reading (2) • Positive identification (2) • Figuring out the main ide and the subject • Making a forecast (1) • Determining the reading level of the book (1) <p>2.2. Reading Type Codes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reading quietly (6)

	<ul style="list-style-type: none"> • Underlining the most important sentences (5) • Audible reading (4) • Accent and intonation (4) <p>2.3. Taking Notes/Research Codes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Underline/mote-taking the unknown words (15) • Looking up the unknown words (10) • Taking notes of the most important sentences (4) • Taking notes of the names (2) <p>2.4. In-Text Codes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Determining the consistency in the text (2)
<p>3. Theme: Post Reading</p> <p>3.1. Mental Codes</p> <p>3.2. Physical Codes</p> <p>3.3. Sharing Codes</p>	<p>3.1. Mental Codes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Summarise (15) • Making critics about the author (6) • Determining the main idea (5) • Making critics of the text (3) • Making critics of the images (2) <p>3.2. Physical Codes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Looking up the unknown words (10) • Getting /researching the other books by the author (6) <p>3.3. Sharing Codes</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sharing/remommending what you read (18) • Discussing about the book (6) • Comparing your summary with the ones of the other students (1)

Among the pre-reading strategies theme, the most preferred code chosen by 26 students is “quiet environment”. That means, students don’t want to be distracted while they read the text and so they would like to understand the text better.

Among the while-reading strategies theme, the most preferred code chosen by 15 students is “underlining/note taking the unknown words.” During the reading phase, it is clearly seen that “underlining / note taking the unknown words”, “looking up the unknown words”, “taking notes of the most important sentences” codes are mostly

chosen in the “note taking/research codes category”. That means, students take notes so as not to miss the important information, and they underline and look up the unknown words in the text so as to understand the text better. It will be way more helpful if the teacher asks for the students to have a dictionary with them when they read the text. However, if a text has a lot of unknown words in it, students may get tired of reading the text. So, the reading level of the students should be taken into consideration, and the text must include less unknown words.

Among the post-reading strategies theme, the most preferred code chosen by 18 students is “sharing / recommending what you read”. “Sharing codes” category in post-reading, it is easily seen that students share and recommend what they read with the others. “Others” means family and friends. But, none of the answers had items like “family, mother, father, parents or friends”. Considered to be the sign of love and consciousness of reading books, this code is supported by the other codes “discussing about the text” and “comparing one’s summary with the ones of the other students”. That’s why it is believed that students spread the love for reading to the other students. It is quite important for both teachers and parents to listen to children’s thoughts and comments about books, also encourage them to keep on reading so as to get the students obtain the habit of reading and sustain it.

In this research, it is seen that students not only have improved a consciousness of reading strategies but also applied these strategies.

Giriş

Dil becerileri kazanılış sırasına göre dinleme, konuşma, okuma ve yazmadan meydana gelmektedir. Konuşma ve yazma, anlatmaya yönelik becerileri oluştururken; dinleme ve okuma, anlamaya yönelik becerileri oluşturmaktadır. Temel dil becerilerinin birinde ya da birkaçında eksikliği olan bireyin o dili tam olarak bildiğinin söylenemeyeceğini belirten Doğan (2011: 4), dilin bir bütün olduğunu belirtmiştir.

Temel dil becerileri içerisinde okuma öğretimi önemli bir yere sahiptir. Okuma eğitimi ise ilk okumadan edebi metin eleştirisine kadar geniş bir çerçevedir (Dilidüzgün, 2004). Geniş bir çerçevede ele alınan okumanın farklı tanımları olması da doğaldır. Yapılandırmacı yaklaşım okumayı ön bilgilerle metindeki bilgilerin birleştirilmesi ve yeniden anlamlandırılması süreci olarak tanımlamaktadır (Güneş, 2014: 128). Epçaçan (2009: 207) ise okumayı insanoğlunun bilgi birikimini artıran, duygu, düşünce ve inançlarına yön veren, ona kişilik özelliklerini kazandıran bir süreçtir olarak tanımlamaktadır. Okuma süreci çizgi, harf veya sembollerin algılanması ile başlamakta, dikkatin yoğunlaştırılması, kelime ve cümlelerin zihinde anlamlandırılmasıyla devam etmektedir. Metinlerden ilgi duyulan ve önemli görülenler seçilip sıralama, sınıflama, ilişkilendirme, sorgulama, analiz-sentez, değerlendirme gibi zihinsel işlemlere tabi tutulmaktadır (Güneş, 2014: 128). Bu işlemler sonucu meydana gelen okumanın sevdirmesi üzerinde duran Baymur ve Demiray'a (1961) göre, okuma zevki kazanması istenen kişiye iyi kitaplar verilmeli, onun bu kitaplar üzerine eleştirel düşünebilmesi sağlanmalıdır.

Yaşamımız boyunca kullandığımız en etkili öğrenme yollarından biri olan okuma, okullardaki en temel süreçlerden biridir (Özçelik, 1987). Bu süreçte bireyin psikolojik ve fizyolojik özellikleri, anlama çabası içinde etkin bir şekilde çalışır (Epçaçan, 2009: 207). İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı'ndaki (MEB, 2009) okuma öğrenme alanında; okuma kuralları, okunan metinlerin anlaşılması, çözümlenmesi, anlamlandırılması, değerlendirilmesi ve okumanın bir alışkanlık haline dönüştürülmesine yönelik çeşitli kazanım ve etkinlikler bulunmaktadır (Özyar, 2012). Bunun sebebi ise bilgi edinmenin temelini okumaya dayanması ve etkili okumanın bireye olumlu katkıları olarak görülebilir (Cemiloğlu, 2005). Ayrıca okumanın diğer beceri alanlarını geliştirmesi de bunda etkilidir.

“Okuma” kavramından sadece yazılı metnin okunması anlaşılmalıdır. Türkçe öğretim programlarında dil becerilerinden biri olarak yer alan görsel okuma kavramını ilk olarak John Debes kullanmıştır. Debes (1968: 961) görsel okuryazarlığı “insanın görerek ve diğer algılama deneyimleriyle bütünleştirerek

geliştirebileceği bir grup görme yetisi” olarak tanımlamıştır. Ausburn ve Ausburn (1978: 293) ise görsel okuryazarlığı “bir bireyin, diğer bireyler ile olan iletişimde görselleri kullanmasını ve kullanılanları anlamasını sağlayan beceriler bütünü” olarak tanımlamıştır.

Dört temel dil becerisi içinde dinleme ve konuşma belli bir seviyeye kadar okul dışında edinilirken okuma ve yazma örgün eğitimde edinilebilir (Belet ve Yaşar, 2007). Bu nedenle okulun öğrenciyi zihinsel açıdan okumaya hazır hale getirmesi beklenir. Öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünme süreçlerinden oluşan okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar (MEB, 2006). İyi bir okuma eğitimi öğrencilere şu faydaları sağlamaktadır:

- Ders kitaplarının kolayca okunup anlaşılmasına yardım eder.
- Kaynak kitaplardan daha iyi yararlanabilmeyi sağlar.
- Eleştirme ve değerlendirme alışkanlığı kazandırır.
- Söz dağarcığını zenginleştirir.
- Yazılı ve sözlü anlatım gücünü geliştirir.
- Dil bilgisi kurallarını daha iyi kavramaya yardım eder.
- Yazım ve noktalama kurallarının doğru kullanılmasına yardımcı olur (Temizkan, 2007).

Okuma, bireysel yönünün dışında ayı zamanda toplumsal bir etkinliktir (Balcı, 2013). Hem birey hem de toplum için bilgiye ulaşmanın ve ulaşılan bilgileri edinmenin en önemli yolu okumaktır. Örgün eğitim sayesinde birey okuma becerisi kazanabilir. Okuma sayesinde bireyler anlama becerilerini, eleştiri ve yorumlama becerilerini geliştirip kelime dağarcıklarını artırabilir (Emiroğlu, 2014). Okuma becerileri gelişen ve kelime dağarcığı artan bireyler de toplumu olumlu yönde etkiler.

İyi Okuyucunun Özellikleri ve Okuma Motivasyonu

Aktif bir süreç olan okumada iyi okuyucular, yazara sorular sorar. Bazen okunan metin aracılığıyla okuyucu şaşırtılır ve okuyucudan karışıklığı çözmesi beklenir. Karışıklığı çözme çabası sonucunda iyi

okuyucu önceki bilgi ve yaşantılarını da kullanarak yepyeni anlamlar ve yorumlar ortaya çıkarır (Epçaçan, 2009: 214). Bu da okumanın verimini artırır.

Akyol'a (2014) göre ilköğretimde iyi okuyucuların özellikleri Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1: Akyol'a göre ilköğretimde iyi okuyucuların özellikleri

Okuma Öncesi
Okuma ve okunan konu hakkında ön bilgilerini ortama taşırlar. Okuma amacı oluştururlar. Amaçlarına uygun okuma amacı seçerler. Yapılacak işin aşamalarını bilirler.
Okuma Sırası
Okuma süresince materyale dikkatlerini tam verirler. Sürekli olarak anlayıp anlamadıklarını kontrol ederler. Anlamadıkları zaman yardımcı stratejileri kullanırlar. Semantik, sentaks ve bağlamla ilgili ipuçlarını bilinmeyen kelimelerin anlamını kavramada kullanırlar. Okuma süresince sentezler yapabilirler. Sorular sorarlar. Okuma esnasında sesli düşünürler. Çıkarımlar yapıp tahminde bulunurlar. Metnin yapısını anlamaya çalışırlar. Yeni bilgilerle ön bilgileri sentezleyebilirler. Ne veya ne kadar anladıklarının farkındadırlar.
Okuma Sonrası
Okuma amaçlarını sorgularlar. Anladıklarını değerlendirirler. Temel fikirlerini özetlerler. Metnin dışındaki kaynaklardan yardım alırlar. Konuyla ilgili olanla olmayanı ayırt edebilirler.

Öğrendiklerini kendi kelimeleriyle anlatabilirler.
Metinleri kişisel özellikleriyle bütünleştirebilirler.
Metni eleştirel bir şekilde gözden geçirebilirler.
Yeni öğrenilenle öncekileri birleştirebilirler.
Yeni bilgileri zihinde tutmak için yeni stratejileri kullanabilirler.
Başarının gayret ve çalışma sonucu olduğunu hissederler.

Karatay (2014) ve Güneş (2014) okuma süreçlerinden bahsederken sağlıklı bir okuma için okuyucunun Akyol'un (2014) bahsettiği özelliklere benzer niteliklere sahip olması gerektiğinin üzerinde durmuştur. Zira okumaya motive olan ve bilişsel fonksiyonlarını okuma süreci boyunca doğru işleten bireyler, okuduğunu anlama konusunda daha başarılı olmaktadır. Yıldız ve Akyol'un (2011) ilköğretim 5. sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada okuma motivasyonunun okuduğunu anlama üzerinde olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir. Gambrell (2011), öğrencilerin okumaya motive olabilmeleri için yedi temel kuralın bulunduğu bahsetmektedir. Buna göre öğrencilerin okuma faaliyetleri yaşamlarıyla bağlantılı olduğunda, okuma yapmaya yeterli fırsatları olduğunda, ilgisini çeken şeyleri okumak için seçim yapabilmelerine fırsat tanındığında, zorlu metinlerle başa çıkabilme fırsatları varsa, sınıf ortamları okumayı teşvik edici nitelikte ise, öğrenciler okudukları metinler hakkında başkalarıyla sosyal etkileşim içinde olduklarında ve geniş okuma yelpazesine ulaşabiliyorlarsa okumaya daha fazla motive olmaktadır. Bu da okumanın verimliliğini artırmaktadır.

Okuma Stratejileri

İyi okuyucuların okuma sürecinde kullandıkları stratejileri genel olarak şu şekilde belirtilebilir:

a. Okuma Öncesi Stratejiler: Tahmin Etme ve Planlama Stratejileri

Okuma öncesi stratejiler, okumaya hazırlık ve planlama çalışmalarından oluşmaktadır (Güneş, 2014: 146). Amaç ve hedeflerin belirlendiği bu aşamada iyi okuyucular, başlık ve görsellerden metnin türünü belirler ve ön bilgilerini kullanarak

metne göz gezdirir. Konu hakkında neler bildiklerini ve hangi kavramların kendilerine tanıdık geldiğini sorgular (Akyol, 2014).

Karatay'a (2014) göre bu stratejiler dokuz bilişsel işlem basamağından oluşmaktadır:

- Okuma amacı belirleme
- Metni gözden geçirme
- Bilgileri harekete geçirme
- Metnin ana başlığı, alt başlıkları ve yazarına bakma
- Metnin uzunluğu, yapısı gibi karakteristik özelliklerini gözden geçirme
- Hangi noktalara yoğunlaşacağına karar verme
- Metnin ne ile ilgili olduğunu tahmin etme
- Kendine metinde cevabı olabilecek sorular sorma
- Okuma hızı belirleme

b. Okuma Sırası Stratejiler (İzleme-Düzenleme Stratejileri)

Yapılandırmacı yaklaşıma göre okuma sırasında anlama, zihinde canlandırma ve uygulama çalışmaları yapılmaktadır (Güneş, 2014). Bu süreçte yazarla diyologa giren okuyucu, yazarın söylemek istediklerini kendi zihninde yeniden yapılandırır. Okuma amaçlarına ulaşp ulaşmadığını kontrol eden okuyucu, gerektiği takdirde uyguladığı okuma amacını değiştirir (Akyol, 2014).

Okuma sırası stratejilere ilişkin bilişsel işlem basamaklarını on dört başlık altında toplamak mümkündür (Karatay, 2014):

- Okurken not tutma
- Anladığından emin olmak için yavaş, fakat dikkatli okuma (Okuma hızını ayarlama)
- Dikkat dağılınca okunan kısma tekrar dönme
- Anlamayı artırmak için sözlük gibi başvuru kaynaklarını kullanma
- Metin zor geldiğinde üzerinde iyice yoğunlaşma
- Okuduğunu kavramaya yardımcı olması için gerekirse yüksek sesle okuma

- Metindeki grafik, tablo ve resim gibi görsellerden yararlanma
- Belli aralıklarla durarak okuduklarından ne anladığını düşünme
- Bağlama yönelik ipuçlarını kullanma
- Bilginin akılda kalıcılığını sağlamak için onu şema, resim gibi görsellerle formülleştirme
- Noktalama işaretlerine, kalın ve italik yazımlara dikkat etme
- Metinde çelişkili bir bilgiyle karşılaşıncı metni tekrar gözden geçirme
- Anlamı bilinmeyen kelime ve kelime gruplarını bağlam içinde tahmin etmeye çalışma
- Metinde geçen karmaşık fakat önemli bilgi ve düşünceleri ayırt etme/özetleme

c. Okuma Sonrası Stratejiler (Değerlendirme Stratejileri)

Okuma sırasında da kullanılabilen değerlendirme süreci, okunan metnin doğru ve eksiksiz kavranıp kavranmadığı, amaç ve hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediği ve metin ile ilgili tahminlerin doğru olup olmadığıyla ilişkilidir (Karatay, 2014). Bu süreçte iyi okuyucular okuma amacını sorgular, özetler, metni eleştirel bir gözle ele alır, yeni öğrendikleriyle önceki öğrendiklerini birleştirir ve yeni bilgileri zihninde tutmak için yeni stratejiler kullanır (Arıcı, 2012).

Okuma sonrası işe koşulan stratejiler şu başlıklarla ele alınabilir (Karatay 2014):

- Metnin içeriğinin okuma amacına uygun olup olmadığını sorgulama
- Metinde işlenen düşünce ve bilginin günlük hayattaki geçerliliğini kontrol etme
- Metnin tamamındaki düşünceler arası ilişkileri görmek için metni gözden geçirme

-
- Metin zor geldiğinde anlama düzeyini artırmak için metni tekrar okuma
 - Metin hakkındaki tahminlerin doğru olup olmadığını kontrol etme
 - Metinde sunulan ana düşünce veya bilgiyi eleştirerek değerlendirme
 - Metnin tamamında işlenen ana düşünceyi ve onu destekleyen yardımcı düşünceleri özetleme
 - Metni kavradığını denetlemek için okuduğunu başkalarıyla tartışma

Okuduğunu anlama becerisinin önemi düşünüldüğünde bu becerinin geliştirilmesinin ve verimli kullanılmasının faydaları fark edilecektir. Bu çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin kullandıkları okuma becerilerini ortaya çıkarmak ve bu sonuçlardan hareketle okuma eğitimine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Araştırma Soruları

Yukarıdaki kavramsal çerçeveden yola çıkılarak gerçekleştirilen çalışmanın amacı, ortaokul altıncı sınıf öğrencilerinin kullandıkları okuma stratejilerini tespit etmektir. Bu ana amaca ulaşmak aşağıdaki sorularını cevabı aranmıştır:

- Öğrencilerin okuma öncesinde kullandıkları okuma stratejileri nelerdir?
- Öğrencilerin okuma sırasında kullandıkları okuma stratejileri nelerdir?
- Öğrencilerin okuma sonrasında kullandıkları okuma stratejileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel desende oluşturulmuştur. Nitel araştırma yöntemi, doğal ortamda gerçekleştirildiğinden yaşantıları anlama, anlamlandırma ve sağlıklı yorumlamalar getirmeye elverişlidir.

(Yaman, 2010: 552). Nitel araştırma bir başka ifadeyle teori oluşturmayı temel alarak sosyal olguları buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve ortaya çıkarmayı temel alan bir yaklaşımdır. Nitel araştırma, teori oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım toplanan bilgilerden yola çıkarak bilinmeyen sonuçları birbiri ile ilişkili şekilde açıklayan bir modeldir. Bu nedenle tümevarım yaklaşımını temel alır. (Yıldırım, 1999: 10). Çalışmada araştırmacının doğasına uygun olarak nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2011) göre olgubilim (fenomenoloji) deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve aydınlıklı bir anlayışa sahip olmadığımız olgularla ilgilenmektedir. Olgubilim deseni, aslında bildiğimiz; ancak açıklamada bulunurken bilimsel bulgulara dayalı net söylemler üretmediğimiz olguları derinlemesine inceleme fırsatı sunan bir araştırma desendir (Yaman, 2010: 552).

Araştırma Grubu

Araştırmacının çalışma grubunu İstanbul ilinde sadece kız öğrencilerin eğitim gördüğü bir imam hatip ortaokulundaki 28 altıncı sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Günümüzde birçok kız imam hatip ortaokulu olmasına rağmen henüz bu okullarda temel dil becerileri alanında bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle örneklem grubu Sancaktepe ilçesindeki imam hatip ortaokulları arasından seçkisiz örneklem yöntemiyle Nermin Ahmet Hasoğlu İmam Hatip Ortaokulundan seçilmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Öğrencilerin okuma sürecinde kullandıkları stratejileri ortaya çıkarmak amacıyla veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama aracı ile öğrencilere okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrasında okuduklarını daha iyi anlamak için neler yaptıkları sorulmuş ve bir ders saati süre verilmiştir. Öğrencilerin görüşme formlarına verdikleri cevaplar çeşitli kategori başlıkları altında toplanmıştır. Söz konusu öğrenci cevapları bu araştırmacının temel veri kaynağını oluşturmuştur.

Araştırmada kodların ve kategorilerin elde edildiği öğrenci görüşlerinden birebir alıntı yapılarak geçerlik sağlanmıştır. Öğrencilerin kendilerini rahat hissedebilecekleri ve düşüncelerini içtenlikle açıklayabilmeleri için uygun sınıf ortamı oluşturulmasına özen gösterilmiştir. Öğrencilerin soruları cevaplarken araştırmacıdan etkilenmelerine çalışılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak amacıyla araştırmacı kendi konumunu (öğretmen olmasını) belirtmiştir. Güvenirliği artırmak için veri kaynağı olan çalışma grubu açıkça ortaya konmuştur. Ayrıca araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde ortaya konmuştur.

Verilerin Analizi

Veri analizi tekniği olarak içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinin temelinde, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamak yatmaktadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 227). Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi modelinin kategorisel analiz yöntemi kullanılmıştır. Verilerin karmaşıklığını anlamlı ve yönetilebilir temalar veya kategoriler halinde düzenlemek ve basitleştirmek içerik analizinin temel amacıdır (Patton, 1987: 150).

Bulgular

Öğrencilerin okuma sürecinde kullandıkları okuma stratejilerine verdikleri cevaplar üç ana tema çerçevesinde değerlendirilmiştir: okuma öncesinde işe koşulan stratejiler, okuma esnasında işe koşulan stratejiler, okuma sonrasındaki işe koşulan stratejiler. Verilen cevaplar gruplandırılarak alt temalara ayrılmıştır. Oluşturulan ana tema ve alt temalar şunlardır:

Okuma Öncesi İşe Koşulan Stratejiler

Zihinsel Kodlar

Fiziksel Kodlar

Ortamla İlgili Kodlar

Okuma Esnasında İşe Koşulan Stratejiler

Zihinsel Kodlar

Okuma Biçimi Kodları

Not Alma/Araştırma Kodları

Metin İçi Kodlar

Okuma Sonrasında İşe Koşulan Stratejiler

Zihinsel Kodlar

Fiziksel Kodlar

Paylaşım Kodları

Bu temalar öğrencilerin verdiklere cevaplara göre alt kategorilere ayrılmıştır. İlgili tema ve kategoriler frekanslarıyla Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2: Ortaokul 6. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Sırasında Kullandıkları Okuma Stratejilerinin Temalara Göre Dağılımı

Tema ve Kodlar	
<p>2. Tema: Okuma Öncesi 1.1. Zihinsel Kodlar 1.2. Fiziksel Kodlar 1.3. Ortamla İlgili Kodlar</p>	<p>1.1. Zihinsel Kodlar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Görselleri inceleme (13) • Arka kapak yazısını inceleme (9) • Başlıktan konu tahmini (6) • Görsellerden metni tahmin (6) • Başlık/kitap adı inceleme (5) • İçeriğini inceleme (5) • Filmi varsa izleme (2) • Yazarından konu tahmini <p>2.2. Fiziksel Kodlar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Okuma pozisyonu (8) • Yazarı araştırma (6) • Kaynakçaya bakma (4) • Materyal hazırlığı (2) • Yayınevine bakma (2) • Kapağına bakma • Kitabı araştırma • Okuyanlara sorma <p>2.3. Ortamla İlgili Kodlar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sessiz ortam (26) • Işık dengesi (4) • Rahat ortam (4) • Ağaç altında okuma • Engelleri ortadan kaldırma • Serinlik
<p>3. Tema: Okuma Sırası 2.1. Zihinsel Kodlar 2.2 Okuma Biçimi Kodları 2.3 Not Alma/Araştırma Kodları 2.4. Metin İçi Kodlar</p>	<p>2.1. Zihinsel Kodlar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleştirel bakma (6) • Zihinde canlandırma (4) • Görsel okuma (2) • Özdeşim kurma (2) • Ana fikir ve konuyu bulma • Tahmin yürütme • Yaşına uygun olup olmadığına bakma <p>2.2. Okuma Biçimi Kodları</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sessiz okuma (6)

	<ul style="list-style-type: none">• Önemli yerlerin altını çizme (5)• Sesli okuma (4)• Vurgu ve tonlama (4) <p>2.3. Not Alma/Araştırma Kodları</p> <ul style="list-style-type: none">• Anlamını bilmediği kelimelerin altını çizme/not alma (15)• Anlamını bilmediği kelimeleri araştırma (10)• Önemli yerleri not alma (4)• İsimleri not alma (2) <p>2.4. Metin İçi Kodlar</p> <ul style="list-style-type: none">• Metinde tutarlılık arama (2)
<p>4. Tema: Okuma Sonrası 3.1. Zihinsel Kodlar 3.2. Fiziksel Kodlar 3.3. Paylaşım Kodları</p>	<p>3.4. Zihinsel Kodlar</p> <ul style="list-style-type: none">• Özet çıkarma (15)• Yazarı eleştirme (6)• Ana fikir bulma (5)• Metni eleştirme (3)• Görselleri eleştirme (2) <p>3.5. Fiziksel Kodlar</p> <ul style="list-style-type: none">• Anlamını bilmediği kelimeleri araştırma (10)• Yazarın diğer kitaplarını alma/araştırma (6) <p>3.6. Paylaşım kodları</p> <ul style="list-style-type: none">• Okuduklarını paylaşma/tavsiye etme (18)• Metin hakkında tartışma (6)• Kendi özetiyle başkasının özetini karşılaştırma (6)

Aşağıda öğrencilerin kullandıkları okuduğunu anlama stratejilerinin frekans sayıları belirtilmiştir. Bu stratejilere örnekler verilirken gerçek isimler yerine kod isimler zikredilmiştir. Verilen örneklerde öğrencilerin kendi cümleleri ve ifadeleri değiştirilmeden aktarılmış, yazım ve noktalama hataları düzeltilmemiştir:

1. Okuma Öncesi

1.1. Zihinsel Kodlar

Görselleri inceleme (13)

Esra adlı öğrenci “*Okumadan önce resimleri incelerim.*” demiş, İrem ise “*Kitabı ilk önce okumadan resimlerine bakarım.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Beyza da “*Kitabın sayfasını ve resimlerine bakarım.*” ifadesini kullanmıştır.

Arka kapak yazısını inceleme (9)

Banu “*Kitabın arkasındaki özet bölümüne bakıp metin sürükleyici mi etkileyici mi yoksa sıkıcı mı diye bakarım.*” demiş, Buse ise “*Bir kitap ise arkasındaki özeti okurum.*” şeklinde cevap vermiştir.

Başlıktan konu tahmini (6)

Sümeyra isimli öğrenci “*İlk önce başlıktan tahmin yürütürüm.*” derken Merve, “*Not aldığım başlıklarla bir tahmin yaparım.*” demiştir. İremnur ise “*Kitabın ve metnin başlığından konusunu anlamaya çalışırım.*” ifadesini kullanmıştır.

Görsellerden metni tahmin (6)

Merve kod isimli öğrenci “*Sonra eğer metnin resimleri varsa onlardan daha büyük çaplı bir araştırmada tahminde bulunurum.*” şeklinde görüş belirtmiştir. Banu ise “*Kitaptaki görsellere bakarak metni tahmin etmeye çalışırım.*” demiştir. Gülsüm adındaki öğrenci ise “*Eğer kitap resimli ise resimlere bakarak metnin nasıl bir hikaye olduğunu anlamaya çalışırım.*” ifadesini kullanmıştır.

Başlık/kitap adı inceleme (5)

Tuğba adlı öğrenci “*Sonra kitabın başlıklarına bakarım.*” derken Sıla “*Başlığa bakarım.*” şeklinde cevap vermiştir.

İçeriğini inceleme (5)

Gülsüm “*Kitabın içeriğini kontrol ederim.*” derken Berfin kod isimli öğrenci “*Başlığıyla içeriği uygun mu? diye bakarım.*” ifadesini kullanmıştır.

Filmi varsa izleme (2)

Buse “*...kitabın filmi varsa izlerim.*” derken Yalım “*Filmi varsa filmi düşünerek okurum.*” ifadesini kullanmıştır.

Yazarından konu tahmini

Melike adlı öğrenci “*Yazarına bakarım eğer tanıyorsam ne tür yazı yazdığını anlayabilirim.*” ifadesini kullanmıştır.

1.2. Fiziksel Kodlar

Okuma pozisyonu (8)

Esra adındaki öğrenci “*Okuldaysam pozisyonum dik oturup gözlerimle takip ederim çünkü öyle çok daha hızlı okunuyor. Evde, oturarak veya rahat olacağım, sıkılmayacağım şekilde okurum ve sessiz ortamda okurum.*” derken Merve “*Kendimi rahat bir pozisyona getiririm.*” şeklinde düşüncesini açıklamıştır. Sıla ise “*Okurken masada okuyamam.*” demiştir.

Yazarı araştırma (6)

İremnur adındaki öğrenci “*Kitabın yazarı ile ilgili küçük bir araştırma yaparım.*” şeklinde görüş belirtirken Merve isimli öğrenci “*... metnin yazarına bakar ve yazarla ilgili araştırma yaparım.*” ifadesini kullanmıştır. Hayrunnisa isimli öğrenci de “*Yazarı araştırırım.*” demiştir.

Kaynakçaya bakma (4)

Merve “*Yazar sonunda bir kaynakça belirtmişse ona bakarım.*” şeklinde görüş belirtirken Zehra ise “*Sonra kaynakçasına bakarım.*” diyerek benzer bir ifade kullanmıştır.

Materyal hazırlığı (2)

Melek isimli öğrenci “*Bir kalem ve sözlüğümü yanına alırım.*” ifadesini kullanmış, Gaye de “*Okuduğum konuda bilmediğim kelimeler varsa onların altını çizmek için kalem alırım yanına.*” diyerek görüşünü belirtmiştir.

Yayınevine bakma (2)

Esmâ isimli öğrenci “*... hangi yayına ait olduğuna bakarım.*” demiştir.

Zeynep de “*Önce o kitabın hangi yayınevine ait olduğuna bakarım.*” diyerek cevap vermiştir.

Kapağına bakma

Yasemin adındaki öğrenci “*Kitap olursa kapağına bakarım.*” demiştir.

Kitabı araştırma

Hayrunnisa “*Kitabı araştırırım.*” ifadesi kullanmıştır.

Okuyanlara sorma

Erva kod isimli öğrenci “*Okuyan kişilerden, yazı hakkında düşüncelerini öğrenirim.*” ifadesini kullanmıştır.

1.3. Ortamla İlgili Kodlar

Sessiz ortam (26)

Şeymanur isimli öğrenci “*Okuma öncesinde mekana bakarak sessiz bir mekan seçerim.*” ifadesini kullanırken Esra adındaki öğrenci “*Evde, oturarak veya rahat olacağım, sıkılmayacağım şekilde otururum ve sessiz ortamda okurum.*” ifadesini kullanmıştır. İrem “*İlk önce sessiz bir yer seçerim...*” demiştir. Merve ise “*İlk önce okuduğumu anlamam için sessiz bir odaya giderim.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Melek de “*Sessiz ortamda bulunmaya dikkat ederim. Çünkü kafam karışıyor.*” diyerek cevap vermiştir.

Işık dengesi (4)

Sıla kod isimli öğrenci “*Fazla ışıklı bir ortamda okuyamam.*” derken Esra “*Mekanımın sessiz ve az ışıklı yerlerde gözlerimin yorulmaması için mekanımı buna göre seçerim.*” demiştir. Ayşegül ise “*Işıklı bir ortamda okumak isterim.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Rahat ortam (4)

Buse adlı öğrenci “*Okuyacağım yerin sessiz, dikkat dağıtmayacak ve rahatsız edici olmamasına dikkat ederim.*” şeklinde görüşünü belirtirken Ayşegül “*Bana rahat verici bir yere giderim.*” demiştir.

Ağaç altında okuma

Erva kod isimli öğrenci “*Ağaç altında okurum. Eğer ağaç yoksa sessiz bir yerde okurum.*” demiştir.

Engelleri ortadan kaldırma

Melek isimli öğrenci “*Odada dikkatimin dağılmaması için oyuncakları kaldırıyorum.*” ifadesini kullanmıştır.

Serinlik

Büşra kod isimli öğrenci “*Kitabımı ... serin yerde okurum.*” demiştir.

2. Okuma Sırası

2.1. Zihinsel Kodlar

Eleştirel bakma (6)

Şeymanur adlı öğrenci “*Bu hikaye güzel mi değil mi diye eleştiririm.*” derken Erva “*Beğenmediğim yerlere bakar yazarın neden böyle yaptığını düşünürüm.*” demiştir. Esra ise “*Yazarı okuduğum metne göre eleştiririm (iyi veya kötü)*” şeklinde düşüncesini belirtmiştir.

Zihinde canlandırma (4)

Esra adlı öğrenci “*Yorumlarım, hayal ederim, okuma metnini kafamda canlandırırım.*” şeklinde görüş belirtirken Merve ise “*Paragrafı okurken gözümü kapatır, o hayale dalarım.*” ifadesini kullanmıştır. Eda da “*Kitabı onun içindeymiş gibi hayal ederim.*” demiştir.

Görsel okuma (2)

Merve “*Resim olup olmadığına bakarım. Çünkü resimle ilgili düşünürüm.*” şeklinde ifadesini açıklarken Tuğba “*Görsellerin neler anlattığını anlamaya çalışırım.*” demiştir.

Özdeşim kurma (2)

Sümeyra isimli öğrenci “*Eğlenceli bir kitapsa çok yavaş yavaş ve kendimi onun yerine koyarak okurum.*” derken Şerife adlı öğrenci “*Kendimi karakterlerin yerine koyarım.*” demiştir.

Ana fikir ve konuyu bulma

Zeynep “*Anafikrine bakarım. Konuya bakarım.*” demiştir.

Tahmin yürütme

Eda “*Kitabı okurken tahminlerimle uyuşuyor mu diye incelerim.*” demiştir.

Yaşına uygun olup olmadığına bakma

Yalım kod adlı öğrenci “*Bir kişiye kitabın benim yaşıma uygun olup olmadığını sorarım.*” ifadesini kullanmıştır.

2.2. Okuma Biçimi Kodları

Sessiz okuma (6)

Gülsüm isimli öğrenci “*Okuduğumu anlamak için dudağımı kıpırdatmadan gözlerimle takip ederek aklımla okumaya çalışırım.*” derken Büşra adlı öğrenci “*... daha iyi anlamak ve tekrar geriye dönüp, baştan okumamam için sessiz okurum. Çünkü beyin çeneden daha hızlıdır.*” ifadesini kullanmıştır. Esmâ ise “*Gözlerimle okurum ve ağzımı oynatmam.*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Önemli yerlerin altını çizme (5)

İremnur adlı öğrenci “*Benim için önemli yerlerin altını çizerim.*” ifadesini kullanırken Banu “*Metni daha iyi anlamak için önemli yerlerin altını çizerim.*” şeklinde görüş belirtmiştir. Sıla ise “*Sınav olacağım bir kitapsa önemli karakterleri olayları çizerim.*” demiştir.

Sesli okuma (4)

Esra adlı öğrenci “*Okuma esnasında daha iyi anlamak için sesli (kendi duyabileceğim kadar) okurum.*” derken Tuğba “*Sesli okumayı severim. Çünkü daha iyi anlayabiliyorum.*” demiştir. Zeynep de “*Sessiz bir ortamda sesli anlayarak okurum.*” ifadesiyle görüşünü açıklamıştır.

Vurgu ve tonlama (4)

Sıla “*Bazı konuşmaların duygusunu vurgulayarak etkileyici yaparak okurum.*” derken Beyza da “*Vurgularını yaparım.*” demiştir.

2.3. Not Alma/Araştırma Kodları

Anlamını bilmediği kelimelerin altını çizme/not alma (15)

Merve kod isimli öğrenci “*Anlamını bilmediğim ve öğrenmek istediğim kelimelerin altını çizerim.*” ifadesini kullanırken Melike adlı öğrenci “*Okumada anlamını bilmediğim yerleri çizerim.*” demiştir. Zehra da “*Sonra metinde bilmediğim kelimeleri not ederim.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Anlamını bilmediği kelimeleri araştırma (10)

Merve adlı öğrenci “*Bu altını çizdiğim kelimelerin anlamına sözlükten bakarım.*” demiştir. Melek “*Okurken anlamını bilmediğim kelimeleri not alırım.*” ifadesini kullanırken Ayşegül ise “*Bilmediğim kelimeleri ve anlamlarını da not defterime geçiririm.*” şeklinde görüş belirtmiştir.

Önemli yerleri not alma (4)

Beyza adlı öğrenci “*Bu kitaptan sınav olacaksam önemli yerleri not alırım.*” derken Erva isimli öğrenci “*İlgi çekici yerleri not alır, tekrar gözden geçiririm.*” şeklinde düşüncesini dile getirmiştir.

İsimleri not alma (2)

Buse kod isimli öğrenci “*İsimleri not alırım.*” demiştir.

2.4. Metin İçi Kodlar

Metinde tutarlılık arama

Hayrunnisa “*Eleştiririm.*” “*Amaç-sonuç ararım.*” derken Zehra “*Metnin içeriğini eleştiririm, olumlu veya olumsuz olarak.*” demiştir.

3. Okuma Sonrası

3.1. Zihinsel Kodlar

Özet çıkarma (15)

Tuğba “*Benim ayrı bir defterim olur kitapların özetlerini çıkartırım.*” derken Berfin kod isimli öğrenci “*Kitabı okuduktan sonra bir deftere anladığım kadarını özet olarak deftere yazarım.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Şeymanur da “*Okuma sonrasında bu*

hikayenin özetini çıkartırım.” demiştir. Sümeyra ise “*Beğendiysen hatıra kalsın diye özet çıkarırım.*” ifadesini kullanmıştır.

Yazarı eleştirme (6)

Esra kod isimli öğrenci “*Okumayı bitirdikten sonra yazarın doğrularını yanlışlarını eleştiririm.*” ifadesini kullanmıştır. Şeymanur da “*Okuma sırasında yazarın güzel yazdığını eleştiririm.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Berfin adlı öğrenci ise “*Metni bitirdikten sonra yazarı olumlu ve olumsuz eleştiririm.*” demiştir.

Ana fikir bulma (5)

İrem “*Metnin ana fikrini düşünürüm.*” derken Melek ise “*Kitabın ana düşüncesini belirlerim.*” şeklinde benzer bir ifade kullanmıştır.

Metni eleştirme (3)

Melike adlı öğrenci “*Metin ile ilgili eleştiri yaparım arkadaşlarımla.*” şeklinde görüş bildirirken Sıla “*Kitabı arkadaşlarımla eleştiririm.*” demiştir. İremnur ismindeki öğrenci de “*Kitabı çok eleştiririm.*” demiştir.

Görselleri eleştirme (2)

Yalım kod isimli öğrenci “*Kitabın ... resimlerini eleştiririm.*” ifadesini kullanmıştır.

3.2. Fiziksel Kodlar

Anlamını bilmediği kelimeleri araştırma (10)

Elanur “*Kitabı okurken eğer bilmediğim bir kelime veya anlamadığım bir kelime varsa onu araştırırım ve araştırdığım kelimenin anlamıyla kitabı okumaya başlarım.*” derken Merve “*Bilmediğim kelimelerin anlamına bakarım.*” şeklinde görüşünü açıklamıştır. Beyza da “*Bilmediğim kelimeleri sözlükten bakarım.*” demiştir.

Yazarın diğer kitaplarını alma/araştırma (6)

İremnur “*Kitabı beğendiysen yazarın diğer kitaplarını araştırırım ve bu kitapları alırım ve okurum.*” ifadesini kullanırken Esra adındaki öğrenci “*Yazarına dikkat ederim çünkü eğer güzel bir kitap yazmışsa aynı yazarın diğer kitaplarından da alırım yahut tavsiye ederim.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Buse ise “*Kitabı beğendiysen*

yazarını araştırırım ve başka serisi varmı diye bakarım varsa alır okurum.” demiştir.

Şeymanur kod isimli öğrenci “Okuma sonrasında eğer bu yazarın yazdığı kitabı beğenirsem diğer kitapları varmı diye araştırırım.” ifadesini kullanmıştır. Yasemin adlı öğrenci ise “Kitap güzelse yazarın diğer kitaplarını araştırırım.” demiştir.

3.3. Paylaşım Kodları

Okuduklarını paylaşma/tavsiye etme (18)

İrem “Arkadaşlarıma veririm onlarda kitabı sevdiyse onlarla kitap hakkında yorum yaparım.” derken Sümeyra ise “Güzelse aileme, arkadaşlarıma gösterip anlatırım.” ifadesini kullanmıştır. Tuğba kod adlı öğrenci “Kitabı ailemle Paylaşıp onlarında faydalanmalarını isterim.” şeklinde görüş bildirirken Eda, “Eğer kitabı beğenirsem aklımda kalacağı için başkalarına aileme önerir arkadaşlarıma önerir ve anlatırım.” şeklinde düşüncesini dile getirmiştir. Esmâ da “Okuduğum kitabı arkadaşşıma anlatıp o kitabı almasını söylerim.” demiştir.

Metin Hakkında Tartışma (6)

Banu kod isimli öğrenci “metni arkadaşlarımla okumuşsam onlarla tartışırım.” Derken Tuğba kod isimli öğrenci “Aile üyeleri Hepsi kitabı okuduysa hep beraber tartışırız.” demiştir. Zehra ise “Sonra arkadaşlarımla konuyu anlayabileceğim bir şekilde tartışırım.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Kendi özetiyle başkasının özetini karşılaştırma

Melek kod isimli öğrenci “Kendi özetimle kitabın arkasındaki özeti karşılaştırırım.” ifadesini kullanmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Okuma öncesi kullanılan stratejiler temasında zihinsel kod kategorisinde “görselleri inceleme” kodunun en yüksek oranda kullanıldığı belirlenmiştir. Buna görsellerden “metni tahmin etme kodu”nu da eklersek öğrencilerin görsel zekâlarını kullandıklarını ve görsellerden çeşitli çıkarımlarda bulunarak metni tahmin etmeye

çalıştıkları düşünülebilir. Bu nedenle öğretmenler öğrencilere okuma çalıştırması yapmadan önce görsel okuma yaptırmalıdır. Dechant'a (2009: 19) göre basılı sembolleri anlama ve yorumlama, görsel grafiklere önem verme, kod çözme ile birlikte yapılan okuma; anlamsal ve sözdizimsel ipuçlarına ulaşmada yardımcı olmaktadır.

Yüksek oranda belirtilen diğer zihinsel kod kategorileri ise sırasıyla “arka kapak yazısı inceleme”, “başlıktan konu tahmini”, “başlık/kitap adı inceleme” ve “içeriği inceleme” olarak belirtilmiş olup öğrencilerin okuyacakları konuyu bilerek okumaya hazır hale gelmeye çalıştıkları söylenebilir. Bunun yanında öğrencilerin merak duyularının gelişmiş olduğu da görülmektedir. Bu nedenle öğretmenler öğrencilerin merak duyularının gelişimine katkı sağlamalı, okuma yaptırmadan önce onları okumaya güdüleyecek şekilde metin içeriği ile ilgili kısa bilgiler vermelidir. Ders kitapları seçiminde de Milli Eğitim Bakanlığı, öğrencilerin ilgisini çekecek metinlerin yer aldığı kitapları tercih etmelidir. Beydoğan ve Taşdemir'in (2007) eğitim fakültesi öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerini bazı değişkenler açısından inceledikleri çalışmada öğrencilerin okuma sürecinde genellikle metnin başlık ve alt başlıklarını gözden geçirme, önemli yerlerin altlarını çizme gibi stratejileri kullandıkları görülmüştür.

Okuma öncesi en çok tercih edilen fiziksel kod kategorisi “okuma pozisyonu” olarak belirlenmiştir. Bu kodun yüksekliği de öğrencilerin okuma esnasında kendilerini rahat hissedebilecekleri bir pozisyonda bulunma isteği şeklinde açıklanabilir. Zira okuma, çoğu zaman hareketsiz kalınan bir etkinliktir. Öğrencilerin kendilerini rahat hissedebilecekleri pozisyonda okuma yapmaları, fiziksel rahatsızlıkların meydana gelmemesini ve öğrencilerin dikkatlerinin dağılmamasını sağlar. Bu nedenle evde anne babalar tarafından öğrencilerin rahat bir pozisyonda okuma yapmaları sağlanmalı, bunun için uygun fiziksel ortamlar oluşturulmalı, onların rahat edeceği şekilde odaları düzenlenmeli, okuma köşeleri hazırlanmalıdır. Bunun yanında okullarda “okuma sınıfları” oluşturulması ile ilgili Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bir çalışma yapılmalı ve bu sınıflar öğrenci ihtiyaçları doğrultusunda minderlerle ve okuma masalarıyla donatılmalı, öğrencilerin fiziksel olarak kendilerini rahat edeceği okuma ortamları oluşturulmalıdır. Güneş (2014: 146) okuma becerilerini geliştirmek için okuma

öncesinde yapılacak çalışmalar arasında öğrencilerin rahat okuma yapabilmeleri için oturacağı yeri kendilerinin belirlemesi gerektiğini belirtmiştir.

Okuma öncesi kullanılan fiziksel kod kategorilerinde en çok belirtilen ikinci kodun “yazarı araştırma” olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin yazarla ilgili bilgi edinerek konunun içine daha çok girmeye ve metni yazarın hayatından yola çıkarak anlamlandırmaya çalıştıklarını düşünebiliriz. Öğrencilerin bu kodu yüksek oranda belirtmiş olmalarının altında yatan sebeplerden birinin de Türkçe öğretmenlerinin öğrencilere okuma yaptırmadan önce yazarın hayatını araştırmaları şeklinde ödev vermesinden kaynaklanmış olduğunu da varsayabiliriz. Ancak elimizde yeterli veri olmadığından bu başka bir araştırma konusudur. Diğer okuma kodları yakın oranda seçilmiştir. Bu kodlar çoğunlukla önemli yerlerin altını çizmede kullanılacak kalem vb. materyallerin hazırlığı ile kitabın fiziksel olarak incelenmesi, araştırılması ile ilgilidir.

Ortamla ilgili kod kategorisinde yoğun olarak belirtilen kod “sessiz ortam” olmuştur. Buna göre öğrencilerin kitap okurken dikkatlerinin dağılmasını istemedikleri ve böylece metni daha iyi anlamak istedikleri düşünülebilir. Ortamla ilgili kodlar alt temasında ışık dengesi ve rahat ortam aynı oranda belirtilmiştir. Öğrencilerin kitap okurken gözlerini yormayan ışığı tercih ettikleri ve bu sayede de okumaya daha iyi yoğunlaşabildikleri düşünülmektedir. Aynı zamanda rahat ortamlarda okuma yapmak isteyen öğrencilerin okuma verimini artırmak istedikleri düşünülebilir. Ortamla ilgili kod kategorisinde genel olarak öğrencilerin kendilerini rahat hissettikleri mekânlarda okuma yapmayı tercih ettikleri görülmüştür. Bu nedenle öğretmen ve ailelerin öğrencilerin okuma ortamlarını uygun şekilde düzenlemeleri faydalı olacaktır. Öğretmenler sınıfın ısı, ışık gibi özelliklerine dikkat etmeli, sınıflarda yeterli aydınlatmanın olması sağlanmalıdır. Aynı şekilde anne babalar da öğrencilerin okuma ortamlarını uygun şekilde düzenlemelidir. Öğrencilerin sessiz ortamlarda okuma yapmaları sağlanmalıdır. Akyol (2014) okuma ve anlam kurma sürecinde önemli olan fiziksel unsurları ısı, ışık ve oturma düzeni olarak belirtmiştir.

Okuma sırasında zihinsel kodlar kategorisinde yüksek oranda seçilen “eleştirel bakma” kodu bizlere öğrencilerin yazılanları olduğu gibi almayı sorgulama yaptıkları ve eleştirel düşünme yetilerini kullanmaya çalıştıkları sonucunu düşündürmektedir. Bu nedenle öğretmenlerden ve anne babalardan öğrencilerin okuduğu kitaplar üzerine onlarla konuşması ve farklı bakış açıları geliştirmelerine yardımcı olmaları beklenmelidir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan zihinlerinin okuma sırasında farklı alanlarda yoğun şekilde çalıştığı düşünülmektedir. Bu kategoride en çok belirtilen ikinci kodun “zihinde canlandırma” olduğu görülmüştür. Bu da öğrencilerin hayal güçlerinin gelişmiş olduğu ve metinleri anlamlandırarak okuma yaptıklarını düşündürmektedir. Zihinde canlandırma koduna özdeşim kurma ve görsel okuma kodlarını da eklersek öğrencilerin okuyacağı metinlerin ve metinlerde kullanılan görsellerin ilgi çekici ve hayal güçlerini zenginleştirici şekilde seçilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ortaokul öğrencilerine yönelik yazılan kitaplarda ve metinlerde bu özelliklerin bulunmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Okuma biçimine ilişkin kod kategorisine bakılacak olursa öğrencilerin genel olarak sessiz okumayı tercih ettikleri görülmüştür. Sessiz okumanın sesli okumaya göre daha az yorucu olduğu göz önüne alındığında öğrencilerin daha uzun okuma yapabilmeleri için sessiz okumayı tercih ettikleri düşünülmektedir. Beydoğan ve Taşdemir’in (2007) eğitim fakültesi öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada da öğrencilerin genellikle okuduğunu anlama süreçlerinde sessiz okumayı tercih ettikleri görülmüştür. Sesli okuma kodu da sessiz okumaya göre azımsanmayacak oranda belirtilmiştir. Bazı öğrenciler, sesli okuma yaparken hikâyelerdeki karakterleri canlandırmaya çalıştıklarını, vurgu ve tonlamaya dikkat ettiklerini belirtmiştir. Özellikle olay öykülerini canlandırabilmek ve okumayı daha eğlenceli hâle getirmek amacıyla bu şekilde okudukları düşünülmektedir. Bazı öğrenciler ise sesli okurken metni daha iyi anladıklarını belirtmiştir. Zira sesli okuma çalışmalarına ilkokulun yanında ortaokul ve ortaöğretimde de önem verilmesi faydalı olacaktır. Sesli okuma kısa parçaların öğrenilmesinde hem göze hem de kulağa hitap ettiğinden sessiz okumaya göre daha verimlidir (Aytaş, 2005: 466).

Okuma biçimi kategorisinde “önemli yerlerin altını çizme” kodu en çok ifade edilen ikinci kod olmuştur. Altını çizme stratejisi öğrencilerin metinde önemli gördüğü yerlerin altını çizmesidir. Metnin hızlı bir şekilde tekrar edilmesini sağlar ve ortaokul öğrencileri için uygundur. Zira ilkokulda öğrenciler önemli bilgi ile önemsiz bilgiyi tam olarak ayırt edemezler (Yılmaz, 2008: 137). Yüksek oranda seçilen bu strateji ile öğrencilerin önemli noktaların altını çizerek metni daha iyi anlamaya çalıştıkları düşünülmektedir.

Okuma sırasındaki “not alma/araştırma kodları” kategorisinde “anlamını bilmediği kelimelerin altını çizme/not alma”, “anlamını bilmediği kelimeleri araştırma”, “önemli yerleri not alma” kodlarının yoğun olarak tercih edildiği görülmektedir. Buna öğrencilerin okuma esnasında önemli bölümleri kaçırmak istemeyip not aldıkları, metni daha iyi anlamak için anlamını bilmedikleri kelimelerin altını çizip araştırdıkları düşünülmektedir. Öğretmenlerin öğrencilerden okuma yaptıkları sırada yanlarında sözlük bulundurmalarını istemeleri faydalı olacaktır. Ancak metinlerde öğrencilerin anlamını bilmediği çok sayıda kelime olmasının onların okumaktan sıkılmalarına yol açacağı düşünülmektedir. Bu nedenle metin seçiminde öğrencilerin düzeyi dikkate alınmalı, anlamını bilmedikleri kelime sayısının sınırlı olmasına dikkat edilmelidir.

“Okuma sırasındaki “metin içi kod” kategorisinde düşük oranda da olsa “metinde tutarlılık arama” kodu mevcuttur. Öğrencilerin metni okurken metindeki çelişkileri fark etmeye çalıştıkları sonucuna ulaşabiliriz. Ancak sadece bir adet metin içi kod belirtilmesinin ve bu kodun da düşük oranda tercih edilmesinin nedeni olarak öğrencilerin 6. sınıfta olmaları ve seviyeleri nedeniyle metin içi stratejilerle alakalı yeterli bilgi sahibi olmamaları gösterilebilir.

Okuma sonrasında işe koşulan stratejilere bakıldığında ise zihinsel kod kategorisinde “özet çıkarma”nın yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Öğrencilerin özet çıkarma çalışmaları ile metnin akılda kalıcılığını artırmaya çalıştığı, kitabın kendi zihinlerinde uyandırdıklarını yazıya geçirerek zihinsel faaliyetlerine devam ettiği düşünülmektedir. Bu kodun yüksek oranda çıkmasının sebebi, öğretmenlerin özet çıkarma ödevi vermesi de olabilir. Ancak

bununla ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Öğretmenlerin öğrencilere okudukları kitabın özetini çıkarma ödevi vermesinin öğrencilerin okuduklarını anlamalarına faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca öğrenci çalışma kitaplarına derste okunan metinlerin kısa özetlerinin yazılabileceği bölümlerin konması faydalı olacaktır. “yazarı eleştirme” ve “metni eleştirme” kodlarının da önemli oranda belirtildiği göz önüne alındığında öğrencilerin metne eleştirel bakış açısıyla bakıp sorguladıkları sonucuna varabiliriz. Öğretmenlerin okunan metin ve kitaplardan sonra öğrencilerle bu eserleri sorgulamaları, tartışmaları; öğrencilerin zihinsel gelişimleri bakımından önemlidir. Okuma sonrasında işe koşulan stratejilere baktığımızda öğrencilerin geniş bir zihinsel yelpazeye sahip oldukları görülmektedir. Özet yazma, ana fikir bulma, metni ve görselleri eleştirme, metinle görseller arasında uyum arama gibi zihinsel faaliyetler, öğrencilerin metni anlama isteklerinin yanı sıra sorgulayıcı bakış açılarını işe koştuklarını göstermektedir. Güneş (2014: 149) okuma becerisinin geliştirilmesi çalışmaları arasında okuma sonrasında metinde aktarılan bilgileri değerlendirme, sorgulama, eleştirme, yorumlama, nedenleri, sorunları ve yazarın bakış açısını değerlendirme çalışmalarını saymıştır.

Okuma sonrasındaki fiziksel kod kategorisinde en yüksek oran bilmediği kelimeleri araştırma kodunda çıkmaktadır. Ancak bilmediği kelimeleri okuma sırasında değil de okuma sonrasında araştıran öğrenci, metni anlamada eksiklikler yaşar. Zira okuma sırasında bilmediği kelimeler bulunan, bu kelimeleri bağlamından da olsa anlamlandıramayan ve okumaya bilmediği kelimelerin varlığı ile devam eden öğrenci, metnin anlamına tam olarak vâkıf olamaz. Anlamadığı yerler zihninde eksik kalır ve bu da okumanın verimini düşürür. Okuma sonrasında bu kelimeleri araştırırsa da zihninde anlamsal boşluklar oluşabilir. Geriye dönüp metnin tamamını yeniden okumadıkça da tam olarak metnin anlaşılması zordur. Bu nedenle öğretmenlerin ilgili konuda yönlendirici olmaları faydalı olacaktır. Güneş (2014: 144) okuduğunu anlama becerisini geliştirme yolu olarak öğrencilerin bilmediği kelimeleri anlamını sözlükten araştırma çalışmasını okuma sırasında işe koşulan stratejiler arasında saymıştır. “Yazarın diğer kitaplarını alma/araştırma” kodu da önemli oranda belirtilmiştir. Bu da

öğrencilerde yazarların bir tarzı olduğu ve kitaplarında bu tarzın hissedildiği bilincinin kazanıldığını düşündürmektedir.

Okuma sonrası “paylaşım kodları” kategorisinde öğrencilerin okuduklarını yoğun bir şekilde başkalarıyla paylaştıkları ve tavsiye ettikleri görülmüştür. “Başkaları” kavramından genel olarak aile ve arkadaş kavramları anlaşılmalıdır. Zira verilen cevaplarda “aile, anne baba, arkadaş” ifadeleri yer almıştır. Öğrencilerin okuma bilinci ve sevgisine sahip olduğunun göstergesi olarak düşünülen bu kodu “metin hakkında tartışma” ve “kendi özetini başkasının özetiyle karşılaştırma” kodları desteklemektedir. Böylece öğrencilerin okuma isteğini diğer öğrencilere yaydıkları düşünülmektedir. Öğretmenlerin ve anne babaların çocukların kitaplarla ilgili düşünce ve yorumlarını dinlemeleri, onların okuma alışkanlıklarını destekleyici cümleler kurmaları; çocuklardaki okuma alışkanlığının oluşması ve devam etmesinde oldukça önemlidir. Yıldız (2013) “İlköğretim 3, 4 ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Motivasyonlarının İncelenmesi” adlı çalışmasında dışsal motivasyonun öğrencilerin okuma motivasyonunda önemli olduğunu ve kız öğrencileri okumaya yönlendirmede daha etkili olduğunu ortaya koymuştur. Dışsal motivasyon, bireylerin davranışlarını dışsal etmenlere bağlı olarak gerçekleştirme dürtüsüne denilmektedir (Ryan ve Deci, 2000: 60) ve cezadan sakınma, rekabet, ödül, iyi not alma gibi dışsal ödüllerle ifade edilebilir (Kudo, 1999: 11).

Okuma stratejilerinin okuduğunu anlamaya olduğu kadar okuma motivasyonuna ve akademik başarıya da olumlu etkileri vardır. Belet ve Yaşar’ın (2007) öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile Türkçe dersine ilişkin tutumlara etkisini belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada öğrenme stratejilerini kullanmanın okuduğunu anlama ve yazma becerilerini geliştirdiği görülmüştür. İlgili çalışmada öğrenme stratejilerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin olumlu tutumlar geliştirmelerinde de etkili olduğu tespit edilmiştir. Karatay’ın (2010: 471) yaptığı çalışmada akademik başarı düzeyi pekiyi durumda olan öğrencilerin okuma stratejileri ile ilgili bilişsel farkındalık düzeyinin akademik başarı düzeyi orta ve iyi olanlara göre daha yüksek ve anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür (Karatay, 2010:471).

Yapılan araştırmada öğrencilerin okuma stratejileri hakkında bilgi sahibi oldukları anlaşılmış ve öğrencilerin bu stratejileri uyguladıklarını görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Akyol, H. (2014). Okuma. Kırkkılıç, A. ve Akyol, H. (Ed.), *İlköğretimde Türkçe öğretimi* (ss. 15-48). Ankara: Pegem Akademi.
- Arıcı, A. F. (2012). *Okuma eğitimi* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ausburn, L.J. & F. B. Ausburn (1978). Visual literacy: Background theory and practice, *Programmed Learning and Educational Technology*, 15(4), 291-297.
- Aytaş, G.(2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.
- Balcı, A. (2013). *Okuma ve anlama eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Baymur, F., Demiray, K. (1961). *Çocuk edebiyatı antolojisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Belet, D., Ş. Yaşar. (2007). Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile Türkçe dersine ilişkin tutumlara etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(1), 69-86.
- Beydoğan, H. Ö., ve Taşdemir, A. (2007). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin bazı değişkenler açısından okuma-anlama becerilerinin incelenmesi*. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 5-7 Eylül, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Cemiloğlu, M. (2005). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi* (5. Baskı). Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.
- Debes, J. (1968). Some foundations for visual literacy. *Audiovisual Instruction*, 13(9), 961-964.
- Dechant, E. (2009). *Understanding and teaching reading: An interactive model*. New York: Routledge.
- Dilidüzgün, S. (2004). *İletişim odaklı Türkçe kitaplarında çocuk kitapları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Doğan, Y. (2011). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Emiroğlu, H. (2014). *Eleştirel okuma yönteminin eleştirel okuma becerisine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Epçaçan, C. (2009). Okuduğunu anlama stratejilerine genel bir bakış. *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 207-223.
- Gambrell, L.B. (2011). Seven rules of engagement: what's most important to know about motivation to read. *The Reading Teacher*, 65(3), 172-178.
- Güneş, F. (2014). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Karatay, H. (2010). İlköğretim öğrencilerinin okuduğunu kavrama ile ilgili bilişsel farkındalıkları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27(27), 457-475.
- Karatay, H. (2014). *Okuma eğitimi kuram ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kudo, K. (1999). *Oral self-expression activities as a facilitator of students' positive attitudes and motivation*. Surrey: University of Surrey.
- MEB, (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınevi.
- MEB, (2009). *İlköğretim Türkçe (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara: MEB Basımevi.
- Özçelik, D. .A. (1987). *Eğitim programları ve öğretim: "Genel öğretim yöntemi"*. Ankara: ÖSYM Eğitim Yayını.
- Özyar, G. S. (2012). *Okuma becerisinin geliştirilmesi ve çocuğun dil-kavram gelişmesi bağlamında Yalvaç Ural'ın çocuk kitapları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

-
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. USA: Sage.
- Ryan, R. M., Deci, E.L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 54-67.
- Temizkan, M. (2007). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde okuma stratejilerinin okuduğunu anlama üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yaman, E. (2010). Psikoşiddete (mobbinge) maruz kalan öğretim elemanlarının örgüt kültürü ve iklimi algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(1), 547-578.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(2003). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2013). İlköğretim 3, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin okuma motivasyonlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(168).
- Yıldız M. ve Akyol, H. (2011). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama, okuma motivasyonu ve okuma alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 793-815.
- Yılmaz, M. (2008). Türkçede Okuduğunu anlama becerilerini geliştirme yolları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 131-141.